

МЕДИЦИНСКИ УНИВЕРСИТЕТ-ПЛОВДИВ
МЕДИЦИНСКИ ФАКУЛТЕТ

ПРОГРАМА

ПО

СПЕЦИАЛНА ХИРУРГИЯ

Приета от Катедрен съвет № 4 на 25.05.2022 г.

Утвърдена от Факултетен съвет с Протокол №6/15.06.2022 г.

СПЕЦИАЛНА ХИРУРГИЯ

Учебен план

Дисциплина	Изпит в семестър	Аудиторна заетост				Кредити извън-аудиторна заетост	Общо кредити	Часове по години и семестър	
		Всичко	Лекции	Упражнения	Кредит			IV	
VII	VIII								
Специална хирургия	VIII	180	60	120	6.0	3.1	9.1	30/60	30/60

Наименование на дисциплината:

„Специална хирургия”

Вид на дисциплината съгласно ЕДИ:

Задължителна

Ниво на обучение:

Магистър /М/

Форми на обучение:

Лекции, практически упражнения, семинари, индивидуално работа с изявени студенти.

Курс на обучение: IV-ти

Продължителност на обучение:

Два семестъра

Хорариум:

60 часа лекции, 120 часа упражнения

Помощни средства за преподаване: Аудиовизуална техника, пособия и технически средства за онагледяване и изпълнение на оперативни процедури.

Форми на оценяване: Текущ контрол – ежеседмичен тест, устно изпитване, колоквиуми по раздели, решаване на тестове, участие в СИП.

Формиране на оценката: Формира се средна оценка от колоквиуми за всеки раздел.

Аспекти при формиране на оценката: Участие в дискусии, решаване на тестове.

Семестриален изпит:

Да (комбиниран тест, писмен и устен изпит)

Държавен изпит:

Да

Водещ преподавател:

Хабилитирани преподаватели от катедра „Специална хирургия”.

Катедра:

СПЕЦИАЛНА ХИРУРГИЯ

АНОТАЦИЯ НА ДИСЦИПЛИНАТА СПЕЦИАЛНА ХИРУРГИЯ

Дисциплината Специална хирургия цели да обучи студенти, стажант - лекари и общо практикуващи лекари - “Модул хирургия” в диагностика и лечение на най-често срещаните хирургични заболявания и да създаде професионална компетентност за прилагане на наученото в практическа дейност. Обучение на стажант-лекари след семестриалното завършване и подготовка за държавен изпит. Следдипломна квалификация на общопрактикуващи лекари-Модул хирургия.

ЦЕЛ НА ДИСЦИПЛИНАТА: Целта на обучението по хирургия е да осигури:

1. Достатъчно теоретични познания за етиологията, патофизиологията, топографската анатомия и клинична картина на всички по-често срещани в практиката нозологични единици, лекувани с хирургични методи и средства.
2. Да предаде на теоретичните знания на студентите практическа насоченост, като осигурява прилагането им при реални клинични случаи.
3. Да запознае обучаваните с всички модерни диагностични методи, използвани в хирургичната практика днес.
4. Да създаде у обучаваните се професионални навици и опит, необходими за поставяне на точна диагноза и адекватно поведение при хирургичните заболявания.
5. Да обучи бъдещите практикуващи лекари на хирургични действия, приложими в амбулаторната практика.

ЗАДАЧИ НА ДИСЦИПЛИНАТА: Изучаване на хирургическите болести по нозологични единици, тяхното диагностициране, терапия и оперативно лечение. Последното в неговото историческо многообразие и модерно технологично обновление.

МЕТОДИ: лекции, практически упражнения, семинари, демонстрация на реални клинични случаи, участие в практическата дейност на спешна хирургия, демонстративни хирургически операции.

ТЕХНИЧЕСКИ СРЕДСВА И ПОСОБИЯ ПРИЛАГАНИ В ОБУЧЕНИЕТО:
Аудиовизуална техника, включително ТВ камера за онтраоперативни демонстрации.

КОНТРОЛ И ОЦЕНКА:

- Текущ контрол- ежеседмичен входящ тест, устно препитване, колоквиуми по раздели.
- Краен контрол - входящ тест, писмен изпит, устен изпит.

ЗАДЪЛЖИТЕЛНИ КОМПЕТЕНЦИИ:

1. Познания по етиология, патофизиология и клинично протичане на хирургични болести по нозологични единици.
2. Възможност за създаване на диференциално диагностичен план.
3. Възможност за назначаване на терапия.
4. Теоретични познания за необходимите хирургични интервенции при отделните хирургични случаи.
5. Овладяване на елементарни хирургични техники (пункция, инцизия, сутура), приложими в амбулаторната практика.

ПРОГРАМА НА ЛЕКЦИОННИЯ КУРС И ПРАКТИЧЕСКИТЕ УПРАЖНЕНИЯ

ЛЕКЦИЯ № 1 – 2 часа : Хернии (общо обучение). Ингвинална херния.

А. Хернии (общо учение)

Определение на понятията “херния”, ”псевдохерния”, и евентрация. Честота, пол, възраст, етиология. Патологоанатомия (елементи на хернията): а) херниален отвор; б) херниален сак; в) херниално съдържимо. Класификация на херниите. Симптоматология, диагноза, диференциална диагноза, профилактика и лечение на херниите. Индикации и контраиндикации за оперативно лечение. Оперативни методи. Усложнения на херниите: а) заклещване - видове. Симптоматология, диагноза, диференциална диагноза и лечение на заклещената херния. Индикация и контраиндикация за спешна операция; б) други усложнения – възпаления, травматични

повреди и новообразувания на тъканите и органите участващи в херниалния сак и херниалното съдържимо.

Б. Ингвинална херния

Определение, честота, пол, възраст. Анатомия на тригонум ингвинале. Анатомия на ингвиналния канал. Анатомия на коремната стена гледана отзад – видове плики и фовеи. Индиректна и директна ингвинална херния – различия. Симптоматология, диагноза, диференциална диагноза, усложнения на ингв. херния. Оперативно лечение. Оперативни методи.

ПРАКТИЧЕСКО УПРАЖНЕНИЕ: Хернии. Ингвинална херния.

Самостоятелна работа на студентите при болен с херния. Разглеждане с асистента на болни с различни видове херния. Демонстрация на херниотомии – в операционна зала и на видеофилм. Демонстрация на по-интересни болни намиращи се на лечение в клиниката.

ЛЕКЦИЯ № 2 – 2 часа : Бедрена херния. Пъпна херния. Херния на линеа алба. По-редки видове хернии. Вътрешни хернии.

А. Бедрена херния

Честота, пол, възраст, етиология. Анатомия на тригонум феморале и на каналис феморалис. Симптоматология, диагноза, диференциална диагноза, усложнения, лечение. Индикации и контраиндикации за оперативно лечение. Оперативни методи.

Б. Пъпна херния

Честота, пол, възраст, етиология. Видове пъпни хернии – у новородени (на пъпната връв), у деца и при възрастни. Симптоматология, диагноза, диференциална диагноза, усложнения и лечение. Оперативно лечение. Оперативни методи.

В. Хернии на линеа алба

Анатомия на линеа алба. Видове хернии на линеа алба според локализацията – епигастрални, параумбиликални, инфраумбиликални. Симптоматология, диагноза, диференциална диагноза, усложнения, лечение. Индикации и контраиндикации за оперативно лечение. Оперативни методи

Г. Други по-редки видове хернии – поясни, седалищни, перинеални, Шпигелова, травматични, следоперативни, на мечовидния израстък.

Д. Вътрешни хернии

Нетравматични – хиатални, парастернални, диафрагмални, в отвори на мезентериума и джобове на перитонеума. Травматични диафрагмални хернии.

ПРАКТИЧЕСКО УПРАЖНЕНИЕ: Бедрена херния. Пълна херния. Хернии на линия алба, по-редки хернии. Вътрешни хернии.

Самостоятелна работа на студентите върху болни с различни видове хернии. Разглеждане и обсъждане с асистента на болни с различни видове хернии (неоперативни и оперативни). Демонстрация на операции за хернии – в операционна зала и на видеофилм. Демонстрация на по-интересни болни лекуващи се в клиниката.

ЛЕКЦИЯ № 3 – 2 часа : Остър апендицит.

Кратка история на учението за острия апендицит. Анатоомофизиологични данни за апендикса. Атипични положения на апендикса – предно, медиално, латерално, високо, тазово, ретроцекално. Честота, пол, възраст, етиология, патологоанатомия. Класификация на острия апендицит: а) повърхностен (катарален); б) деструктивен – флегмонозен, гангренозен, перфоративен; в) усложнен – с периапендикуларен инфилтрат и абсцес, с други абсцеси, с дифузен перитонит, сепсис и други. Симптоматология на острия апендицит: а) кардиални симптоми; б) второстепенни (допълнителни) симптоми. Оценка на диагностичните възможности на различните симптоми при острия апендицит. Диагноза, диференциална диагноза и лечение на острия апендицит. Същност на операцията, оперативни достъпи. Клинични особености на ретроцекалния, тазовия, високо разположения, медиалния и левостранния апендицит.

ПРАКТИЧЕСКО УПРАЖНЕНИЕ: Остър апендицит.

Самостоятелна работа на студентите с болни, лекуващи се в клиниката по повод на остър апендицит (неоперирани и оперирани). Разглеждане и обсъждане с асистента на болни с остър апендицит. Демонстрация на апендицектомия – в операционна зала и на видеофилм. Посещение на спешен хирургичен кабинет и участие в преглед на болни с остър апендицит. Демонстрация на по-интересни болни, лекуващи се в клиниката.

ЛЕКЦИЯ № 4 – 2 часа: Усложнения на острия апендицит. Особенности в протичането на острия апендицит у деца, възрастни хора и бременни. Хроничен апендицит.

А. Усложнения на острия апендицит.

Периапендикуларен инфилтрат и абсцес. Дугласов абсцес. Междугъначен абсцес. Субфреничен абсцес. Дифузен перитонит. Други усложнения – илеус, сепсис, пилефлебит. Симптоматология на различните усложнения, съвременна диагноза, диференциална диагноза, тактика.

Б. Следоперативни усложнения.

Хематом и супорация на оперативната рана. Изпускане лигатурата на апендикуларната артерия. Изпускане лигатурата на апендикуларния чукал. Така наречения “синдром на петия ден”.

В. Особенности на протичането на острия апендицит при деца, възрастни болни и бременни.

Г. Хроничен апендицит.

Определение на понятието, честота. Форми на хроничен апендицит – резидуален, хронично рецидивиращ, първично хроничен. Симптоматология, диагноза, диференциална диагноза и лечение. Отношение към т.н. профилактични апендицектомии.

ПРАКТИЧЕСКО УПРАЖНЕНИЕ: Усложнения на острия апендицит. Особенности на протичане в детска, старческа възраст и при бременни жени. Хроничен апендицит.

Самостоятелна работа на студентите с болни с различни усложнения на острия апендицит, деца и стари хора с остър апендицит. Разглеждане и обсъждане с асистента на болни с различни усложнения на острия апендицит и тактиката при тях. Разглеждане и обсъждане на болни деца и възрастни с остър апендицит. Демонстрация на оперативни интервенции при различни усложнения на острия апендицит. Разглеждане и обсъждане на болни с хроничен апендицит.

ЛЕКЦИЯ № 5 – 2 часа: Язвена болест.

Анатомо-физиологични данни за стомаха и дуоденума. Хистология на стомашната лигавица. Видове стомашни жлези и тяхната функция. Функции на стомаха – резервоарна, двигателна, екстреторна, секреторна, хормонална. Фази на стомашната секреция – неврогенна (психична) и химична (хуморална, гастрична). Методи за изследване на стомашната секреция: а) секреция на гладно; б) нощна секреция; в) стимулирана стомашна секреция; г) Павловско стомахче. Честота, пол, възраст етиология на язвената болест. Локализация на язвата в стомаха и дуоденума. Патологоанатомия: остра язва, подостра язва, хронична язва, улкус-тумор, стрес язва,

гигантска язва. Симптоматология, съвременна диагноза, диференциална диагноза и лечение на стомашната и дуоденалната язва. Показания за оперативно лечение: абсолютни (спешни и срочни) и относителни. Оперативни методи. Кратка история върху оперативните методи при стомашна и дуоденална язва. Съвременни оперативни методи. Ранни и късни усложнения след стомашна резекция – видове, съвременна диагностика и тактика.

ПРАКТИЧЕСКО УПРАЖНЕНИЕ: Язвена болест.

Самостоятелна работа на студентите с болни лекуващи се в клиниката по повод язвена болест. Разглеждане и обсъждане с асистента на болни със стомашна и дуоденална язва. Посещение на кабинета за фиброгастроскопии и демонстрация на фиброгастроскопско изследване. Обсъждане на диагностичните възможности на рентгеновото и фиброгастроскопското изследване. Демонстрация на оперативна интервенция при болен със стомашна и дуоденална язва – операционна зала и на видеофилм. Поставяне на стомашна и дуоденална сонда. Вземане на стомашен сок за изследване.

ЛЕКЦИЯ № 6 – 2 часа: Усложнения на стомашната и дуоденалната язва.

I. Перфорирала язва.

Честота, пол, възраст, етиологични фактори. Видове перфорации – открита (в свободната перитонеална кухина), покрити и атипични. Клинична картина на перфориралата язва. Фази на протичане: фаза на шока, на мнимото благополучие и на перитонита. Съвременна диагноза, диференциална диагноза и тактика при перфориралата язва. Оперативни методи при перфориралата язва. Фактори определящи оперативните методи.

II. Кървяща язва.

Честота, пол, възраст, етиологични фактори. Клинична картина на кървящата язва. Съвременна диагноза, диференциална диагноза и тактика. Оперативни методи. Фактори определящи вида на оперативната интервенция. Органосъхраняващи операции.

III. Язвена стеноза

Честота, пол, възраст, етиология. Клинична картина. Стадии на протичане-компенсиран и декомпенсиран. Съвременна диагноза, диференциална диагноза, тактика. Оперативни методи. Фактори определящи вида на оперативната интервенция. Органосъхраняващи операции.

IV. Малигнена дегенерация на стомашната язва.

Честота, пол, възраст. Значение на локализацията на стомашната язва за малигнената дегенерация. Клинична картина на настъпващата малигнена дегенерация на стомашната язва. Съвременна диагноза, диференциална диагноза и тактика. Обем на оперативната интервенция.

ПРАКТИЧЕСКО УПРАЖНЕНИЕ: Усложнения на стомашната и дуоденална язва.

Самостоятелна работа на студентите с болни с различни усложнения на стомашната и дуоденална язва. Разглеждане и обсъждане с асистента на болни с различни усложнения на язвената болест. Посещение на ФГС кабинет и демонстрация на фиброгастроскопия. Демонстрация на операции при усложнена стомашна и дуоденална язва - в операционна зала и на видеофилм. Поставяне на стомашна и дуоденална сонда. Извършване на стомашна промивка.

ЛЕКЦИЯ № 7 – 2 часа: Рак на стомаха.

Честота, пол, възраст, етиология. Локализация на стомашния рак. Патологоанатомични форми: а) ограничено растящи – екзофитна и ендофитна; б) дифузно растящи (инфилтративни); в) смесена форма; г) други форми – линеитис пластика. Хистологична структура. Разпространение на стомашния рак: а) местно разпространение; б) далечно разпространение – по лимфен и хематогенен път, т.н. “инплантационни метастази”. Лимфни колектори на стомаха и етапи на лимфното оттичане. Клинична картина на стомашния рак: а) ранни симптоми; б) късни симптоми. Клинични маски на стомашния рак. Стадии на протичане по системата TNM. Съвременна диагноза, диференциална диагноза, профилактика и лечение на стомашния рак. Видове оперативни интервенции при стомашен рак: а) палиетивни; б) радикални. Фактори определящи вида на оперативната интервенция.

ПРАКТИЧЕСКО УПРАЖНЕНИЕ: Рак на стомаха.

Самостоятелна работа на студентите с болни с рак на стомаха. Разглеждане и обсъждане с асистента на болни с рак на стомаха. Посещение на ФГС кабинет и демонстрация на находка при стомашен рак. Вземане на биопсия и цитологично изследване. Демонстрация на оперативна интервенция при стомашен рак – в операционна зала и на видеофилм.

ЛЕКЦИЯ № 8 – 2 часа: Други заболявания на стомаха.

I. Вродени аномалии:

Вродена пилорна стеноза. Пролапс на стомашната лигавица в дуоденума. Дивертикули на стомаха.

II. Травматични повреди на стомаха:

Закрити повреди. Открити повреди (наранявания) – с хладно и огнестрелно оръжие.

III. Химически изгаряния на стомаха:

Изгаряния с основи. Изгаряния с киселини. Усложнения, клиника, диагностика, тактика.

IV. Чужди тела в стомаха.

V. Възпалителни заболявания на стомаха:

Флегмон на стомаха. Остри и хронични гастрити. Ерозивни гастрити. Луес и туберкулоза на стомаха.

VI. Доброкачествени тумори и преканцерози на стомаха:

VII. Други по-редки заболявания на стомаха:

Волвулус на стомаха. Хиатус херния. Синдром на Малори-Вайс. Синдром Цьолингер-Елисон. Болестта на Рандю-Олсер. Гастроптоза.

Симптоматология, съвременна диагноза, диференциална диагноза и тактика при различните заболявания на стомаха.

ПРАКТИЧЕСКО УПРАЖНЕНИЕ: Други заболявания на стомаха.

Самостоятелна работа на студентите при болни с различни заболявания на стомаха.

Разглеждане и обсъждане с асистента на болни с различни заболявания на стомаха.

Посещение на ФГС кабинет и демонстрация на находка при болни с различни заболявания на стомаха. Демонстрация на различни стомашни операции – в операционна зала и на видеофилм. Демонстрация на по-интересни болни, лекуващи се в клиниката.

ЛЕКЦИЯ № 9 – 2 часа : Чревна непроходимост.

I. Определение. Произход на понятието. Кратка история на учението за илеуса.

II. Честота, пол, възраст, етиология.

III. Класификация на илеуса:

По механизъм на образуването: а) механичен – обтурационен и странгуляционен; б) динамичен – спастичен и паралитичен. Според височината на препятствието – висок и нисък. Според степента на запушване – непълен и пълен. По произход – вроден и придобит. По протичане – остър подостър, хроничен, рецидивиращ.

IV. Патологоанатомия на илеуса – изменения при обтурационния и странгуляционен илеус.

V. Патогенеза на илеуса.

Нарушение във водно-електролитното равновесие. Нарушение в белтъчното, въглехидратното и други равновесия. Нарушение в алкално-киселинното равновесие. Интоксикация.

VI. Симптоматология на илеуса. Класически симптоми. Ринтгеново изследване - видове диагностични възможности. Възможности на ехографията.

VII. Профилактика и лечение на илеуса.

Консервативно лечение-индикации. Оперативно лечение. Оперативни методи. Предоперативна подготовка и следоперативно лечение.

VIII. Механичен илеус.

Определение, честота, пол, възраст. Етиология – причини обтуриращи лумена отвътре и притискащи червото отвън. Симптоматология, съвременна диагноза, диференциална диагноза и тактика.

ПРАКТИЧЕСКО УПРАЖНЕНИЕ: Чревна непроходимост (илеус).

Самостоятелна работа на студентите с болни лекуващи се за илеус. Разглеждане и обсъждане с асистента на болни с различни форми на илеус. Посещение на спешен кабинет. Демонстрации на операции при илиус – в операционна зала и на видеофилм. Демонстрация на по-интересни болни с илеус.

ЛЕКЦИЯ №10 – 2 часа: Странгуляционен илеус. Инвагинация. Динамичен илеус. Вродени форми на илеуса.

I. Странгуляционен илеус.

Определение. Форми на странгуляционен илеус: а) вътрешно заклещване (странгуляция); б) външно заклещване (заклещени хернии); в) волвулус; г) чревни възли (нодус).

Симптоматология, съвременна диагноза, диференциална диагноза и тактика при странгуляционен илеус.

II. Инвагинация:

Определение, честота, пол, възраст, етиология. Патологоанатомия – инвагинанс, инвагинат, глава и шийка на инвагината. Обикновена (трицилиндрова), двойна (5-цилиндрова) и тройна (7-цилиндрова) инвагинация. Видове инвагинация: а) на тънко в дебело черво; б) на дебело в дебело черво; в) на тънко в дебело – илеоцекална инвагинация: чиста, цекоцекална и трансвулварна; г) симптоматология, съвременна диагноза, диференциална диагноза и тактика при инвагинация; д) възможности за рентгеново и ехографско изследване за диагноза на инвагинацията. Консервативно и оперативно лечение.

III. Динамичен илеус.

Определение, честота, етиология. Симптоматология, диагноза, диференциална диагноза и тактика при динамичен илеус. Профилактика на динамичния илеус.

IV. Вродени форми на илеус.

Стенози и артерии на дуоденума, тънките и дебели черва. Малротация на червата. Мекониев илеус. Атризии на ануса и ректума. Мегаколон конгенитум (Хиршпрунг).

Симптоматология, съвременна диагноза, диференциална диагноза и тактика при вродени форми на илеус.

ПРАКТИЧЕСКО УПРАЖНЕНИЕ: Странгулационен илеус. Инвагинация. Динамичен илеус. Вродени форми на илеус.

Самостоятелна работа на студентите с болни с различни форми на илеус. Разглеждане и обсъждане с асистента на боли с илеус. Демонстрация на операции по повод на илеус. Посещение на спешен кабинет.

ЛЕКЦИЯ № 11 – 2 часа : Хирургични заболявания на черния дроб.

I. Анатомиофизиологични данни за черния дроб и жлъчните пътища.

II. Съвременни методи за диагностика на заболяванията на черния дроб и жлъчните пътища.

III. Чернодробна ехинококоза.

Честота, пол, възраст, епидемиология. Етиология. Директен и индиректен път на заразяване. Разпространение на паразита в организма. Патологоанатомия: устройство на паразита. Локализация на паразита в различните отдели на черния дроб – маргинално, централно и субдиафрагмално. Клинична картина: а) безсимптомен стадий; б) стадий на изявена симптоматика; в) стадий на усложнения – загнояване, перфорация (към перитонеалната кухина, към жлъчните пътища, другаде). Съвременна

диагноза, диференциална диагноза и тактика при неусложнената и усложнена чернодробна ехинококоза.

ПРАКТИЧЕСКО УПРАЖНЕНИЕ: Хирургични заболявания на черния дроб.

Самостоятелна работа на студентите с болни с хирургично заболяване на черния дроб. Разглеждане и обсъждане на болни с хир. заболявания на черния дроб. Демонстрация на оперативна интервенция върху черния дроб-в операционна зала и на видеофилм. Налагане на сонда на Блякмор при кървене от варици на хранопровода.

ЛЕКЦИЯ № 12 – 2 часа : Хирургични заболявания на черния дроб.

I. Чернодробни абсцеси: честота, етиология, пътища на разпространение на инфекцията – венозен, артериален, асцендентен, по съседство, директно при травматични увреждания.

II. Бактериални абсцеси – първични и вторични, еднични и множествени. Амебни абсцеси. Симптоматология, съвременна диагноза, диференциална диагноза и тактика.

III. Тумори на черния дроб:

Доброкачествени. Злокачествени – първични и метастатични. Симптоматология, съвременна диагноза, диференциална диагноза и тактика. Атипични и типични резекции на черния дроб (сегментектомия, лобектомия).

VI. Портална хипертензия.

Определение, честота, пол, възраст, етиология. Супрахепатален, хепатален и субхепатален блок. Симптоматология, съвременна диагноза, диференциална диагноза и тактика. Съвременни операции при чернодробна цироза.

ПРАКТИЧЕСКО УПРАЖНЕНИЕ: Демонстрация на оперативна интервенция върху черния дроб-в операционна зала и на видеофилм. Налагане на сонда на Блякмор при кървене от варици на хранопровода.

ЛЕКЦИЯ № 13 – 2 часа: Заболявания на дебелото черво.

I. Анатоомофизиологични данни за колона.

II. Вродени заболявания: долихоколия; стенози, артретии, удвоения; мегаколон конгенитум (Хиршпрунг); дивертикули.

Клиника, диагностика, тактика.

III. Травматични увреждания.

Закрити повреди. Открити повреди.

Симптоматология, усложнения, диагноза, диферен. диагноза, тактика.

IV. Чужди тела в колона. Пътища на попадане, симптоматология, усложнения, съвременна диагноза, тактика.

V. Възпалителни заболявания.

Остри – флегмон на дебелото черво, перфорация на тифозни язви. Хронични – хроничен колит, улцерохеморагичен колит, туберкулоза, актиномикоза.

Симптоматология, усложнения, съвременна диагноза, диференциална диагноза, тактика.

VI. Тумори на дебелото черво.

A. Доброкачествени тумори: Липоми, фиброми, миоми, ангиоми; Полипи – еденични и множествени; Карциноид

Б. Злокачествени тумори (карцином): Честота, пол, възраст, локализация; Патологоанатомични форми, хистологична структура; Стадий на протичане по системата TNM

Симптоматология, усложнения, клинични особености на левостранните и десностранни локализации, съвременна диагноза, диференциална диагноза, тактика. Оперативни методи – палиетивни и радикални (колостомия, изкуствен анус - временен и постоянен, вътрешни анастомози, резекции, хемиколектомии).

VII. По-редки заболявания на дебелото черво: лимфогрануломатоза, кисти на стената, волвулос на апендицис епиплоиди, инфаркт на дебелото черво.

ПРАКТИЧЕСКО УПРАЖНЕНИЕ: Заболявания на дебелото черво.

Самостоятелна работа на студентите при болни със забол. на дебелото черво. Разглеждане и обсъждане на болни със забавлявания на дебелото черво. Демонстрация на ректо и фиброколоноскопия, аноскопия, ректално туширане. Демонстрация на операция върху дебелото черво – в операционна зала и на видеофилм.

ЛЕКЦИЯ № 14 – 2 часа : Заболявания на правото черво и ануса.

I. Анатомофизиологични данни за ануса и ректума.

II. Вродени заболявания: артресии (чисти) и с фистули към перитонеума и урогениталната система.

III. Травматични увреждания:

Етиология – чужди тела, костни фрагменти, разкъсване при раждане, при полов акт, удар от тъпи предмети (ритник, копито), разкъсвания от наконечник при клизми, от

ректоскопа, наранявания с хладно и огнестрелно оръжие, наранявания по време на операции. Класификация: открити, закрити, вътрекоремни и извънкоремни. Наранявания на свинктера на ануса. Методи за възстановяването му.

Симптоматология, усложнения, съвременна диагноза, диференциална диагноза, тактика.

IV. Чужди тела в ректума

Пътища на проникване (уста, анус, от съседни органи). Симптоматология, усложнения, съвременна диагноза, диференциална диагноза, тактика.

V. Възпалителни заболявания на ректума и параректалното пространство:

Остри и хронични проктити и парапроктити. Клиника, усложнения, диагноза, диференциална диагноза, тактика. Специфични заболявания – луес, туберкулоза, актиномикоза.

VI. Пролапс на ануса и ректума – видове, симптоматология, диагноза, усложнения, тактика. Видове оперативни методи.

VII. Хемороиди – честота, пол, възраст, етиология, симптоматология, усложнения, диагноза, тактика. Видове оперативни методи.

VIII. Други заболявания – фисури на ануса, стриктури, кокцидиния.

IX. Доброкачествени тумори на ректума: фиброми, миоми, ангиоми, остри кондиломи, дермоидни кисти, тератоидни образувания, полипи, вилозен тумор.

X. Рак на ректума: честота, пол, възраст, локализация, етиология, патологоанатомия, стадии на протичане, симптоматология, усложнения, диагноза, диференциална диагноза, тактика. Видове оперативни методи. Рак на ануса: честота, клиника, диагностика, тактика.

ПРАКТИЧЕСКО УПРАЖНЕНИЕ: Хирургически заболявания на ануса и ректума.

Самостоятелна работа на студентите при болни със заболявания на ануса и ректума. Разглеждане и обсъждане на болни със заболявания на ануса и ректума. Демонстрация в проктологичен кабинет на ректоскопия, фиброколоноскопия и аноскопия. Демонстрация на оперативна интервенция на ануса и ректума – в операционна зала и на видеофилм.

ЛЕКЦИЯ № 15 – 2 часа: Гнойно-възпалителни заболявания на пръстите и дланите.

A. Гнойно-възпалителни заболявания на пръстите (панарициум).

I. Определение, честота, пол, възраст, етиология. Роля на микротравмите.

II. Видове панарициум: Кожен – панарициум кутанеум. Подкожен – панарициум субкутанеум. Нокътен – панарициум унгвале: а) паронихия; б) панарициум параунгвале; в) панарициум субунгвале. Сухожелен панарициум(панарициум тендинеум). Костен (панарициум осале). Ставен (панарициум артикуларе). Пандактилит.

III. Симптоматология, диагностика, диференциална диагноза и тактика при различните видове панарициум.

Б. Гнойни заболявания на ръката (на дланта)

I. По воларната повърхност: Клавус абсцес (абсцесус воларис субкутанеум). Междупръстен абсцес (абсцесус интердигиталис). Флегмона преапоневротикум. Флегмона субапоневротикум. Флегмон на тенарното пространство. Флегмон на хипотенарното пространство. Така наречения “V” флегмон на ръката.

II. По дорзалната повърхност на дланта: Флегмона дорзум мани субкутанеум преапоневротикум. Флегмона дорзум мани субапоневротикум. Тендовагинитис пуролента мм. екстензори дигиталис комунис.

III. Клинична картина, диагностика, диференциална диагноза на различните видове флегмони на ръката.

IV. Лечение на различните видове флегмони. Разреси при различните видове флегмони и абсцеси на ръката.

ПРАКТИЧЕСКО УПРАЖНЕНИЕ: Гнойно-възпалителни заболявания на пръстите и дланите.

Посещение на спешен кабинет. Разглеждане и обсъждане на болни с гнойно-възпалителни заболявания на пръстите и дланите. Демонстрация на инцизии при различните видове панарициуми, абсцеси и флегмони на ръката.

ЛЕКЦИЯ № 16 – 2 часа: Остър панкреатит.

Кратки анатоомофизиологични данни за панкреаса. Методи за изследване на панкреаса. Определние на понятието “Остър панкреатит” честота, пол, възраст. Етиология и патогенеза на острия панкреатит. Класификация на острия панкреатит. Патологоанатомия – форми. Клинична картина на острия панкреатит: а) данни от анамнезата; б) данни от обективното изследване; в) данни от параклиниката – лабораторни, инструментални и апаратни изследвания. Стадии в протичането на острия панкреатит: а) стадий на хемодинамични смущения и шок; б) стадий на функционална

недостатъчност на вътрешните органи – бял дроб, черен дроб, бъбреци, ЦНС; в) стадий на дегенеративните и гнойни усложнения – кисти, абсцеси, флегмони, хеморагии. Диагностика на усложненията на острия панкреатит – ехография, КТ, ТАБ, ретроградна холангео-панкреатография, сцинтиграфия, ангиография (цьолиакография). Диференциална диагноза на острия панкреатит. Лечение на острия панкреатит: а) консервативно лечение; б) оперативно лечение.

ПРАКТИЧЕСКО УПРАЖНЕНИЕ:

Самостоятелна работа на студентите при болни с остър панкреатит. Разглеждане и обсъждане с асистента на различни болни с остър панкреатит. Провеждане на упражнения в спешен кабинет. Примерна схема за лечение на острия панкреатит.

ЛЕКЦИЯ № 17 – 2 часа : Други заболявания на задстомашната жлеза.

I. Хроничен панкреатит – определение, честота, пол, възраст, етиология, класификация, клинична картина, съвременна диагноза, диференциална диагноза, усложнения. Лечение на хроничния панкреатит – консервативно и оперативно. Показания за операция. Съвременни оперативни методи.

II. Тумори на панкреаса

A. Тумори на екзогенния панкреас: Доброкачествени: а) от епителен произход; б) от мезенхимен произход. Злокачествени тумори – карцином.

Етиология, патологоанатомия, класификация, клинична картина, съвременна диагноза и лечение на туморите на панкреаса.

Б. Тумори на ендокринния панкреас: Инсулом. Гастрином (Цьолингер-Елисон). Глукагоном. ВИПОМ.

Характеристика, клинична картина, съвременна диагностика и лечение на туморите на ендокринния панкреас.

III. Кисти на панкреаса

Определение, честота, етиология, класификация, клинична картина, съвременна диагноза, диференциална диагноза, усложнения, лечение. Видове оперативни методи: външен дренаж; вътрешен дренаж; екстирпация.

Показания за различните оперативни методи.

IV. Вродени заболявания на панкреаса

Ануларен панкреас. Акцесорен панкреас. Муковисцедоза (панкреатитис хроника кистика фиброза конгенита).

Същност, клинична картина, съвременна диагноза и лечение на вродените аномалии на панкреаса.

ПРАКТИЧЕСКО УПРАЖНЕНИЕ: Други заболявания на панкреаса.

Самостоятелна работа на студентите при болни с различни заболявания на панкреаса. Разглеждане и обсъждане с асистента на болни с различни заболявания на панкреаса. Посещение на ехографски кабинет и КТ кабинет и обсъждане на диагностичните им възможности при заболявания на задстомашната жлеза.

ЛЕКЦИЯ № 18 – 2 часа: Перитонити. Остър гноен перитонит. Първични (хематогенни) перитонити. Следоперативен перитонит.

I. Определение, актуалност на проблема, честота, леталитет, кратки исторически данни.

II. Анатомо-физиологични данни за перитонеума. Произход, анатомичен и хистологичен строеж. Дубликатури, гънки, мезентериум, оментум, рецесуси, пространства, етажи, латерални канали. Кръвоснабдяване и инервация. Висцеро - сензорни и висцеро-моторни рефлексии. Функции на перитонеума – плъзгане, секреция и екскреция, резорбция, фагоцитарна функция, пластична, хемокоагулираща и антифибринолитична функция, регенерация.

III. Етиология на перитонита – причинители, източници на инфекция и пътища за проникване на инфекцията.

IV. Класификация на перитонита – по етиология, характер на ексудата, степен на разпространение, наличие или липса на огнище, начин на възникване.

V. Фази (стади) на протичане на перитонита – начален, токсичен, терминален (описан от Хипократ).

VI. Патологична анатомия на перитонита.

VII. Патогенеза на перитонита – интоксикация, смущения в хемодинамиката, метаболитни смущения (обмяна на въглехидрати, белтъци, вода и соли), разстройство в алкално-киселинното равновесие, хемокоагулацията, двигателната функция на стомашно-чревния тракт.

VIII. Клинична картина – кардинални симптоми. Ранни и късни симптоми. Диагностика, диференциална диагноза.

IX. Съвременен лечение на перитонита. Цел на оперативната интервенция. Следоперативно лечение.

Х. Особени форми на перитонита: Първичен (хематогенен, лимфогенен) перитонит. Следоперативни перитонити. Ограничени перитонити (гнойници в перитонеалната кухина).

ПРАКТИЧЕСКО УПРАЖНЕНИЕ: Перитонити. Остър гноен перитонит. първични (хематогенни) перитонити. Следоперативен перитонит. Ограничени перитонити (гнойници в перитонеалната кухина).

Самостоятелна работа на студентите при болни с перитонит. Разглеждане и обсъждане с асистента на болни с перитонит. Посещение на спешния хирургически кабинет. Обсъждане на възможностите на съвременните диагностични методи – рентген, ехограф, КТ, лапароцинтеза, лапароскопия, експресно бактериологични изследвания.

ЛЕКЦИЯ № 19 – 2 часа: Закрити травми на корема.

I. Актуалност на проблема – голяма честота и тежест на коремните травми, висок леталитет, трудност в диагностиката - причини.

II. Етиология на закритите травми на корема - пътно-транспортен, селскостопански, промишлен, битов, спортен, училищен травматизъм.

III. Съвременна диагноза на закритите травми на корема.

A. Анамнестични данни и обективно изследване.

Б. Параклинични изследвания: лабораторни – кръв и урина; апаратни – рентген, контрастно рентгеново изследване, КТ, сцинтиграфия, ехография, ядрено-магнитен резонанс; инструментални – лапароцинтеза, лапароскопия.

В. Пробна лапаротомия (последен диагностичен и лечебен акт).

IV. Класификация на закритите коремни травми.

Без повреда на вътрекоремните органи: а) повреди на коремната стена; б) ретроперитонеални хематоми. С повреда на вътрекоремни органи: а) повреди на кухи коремни органи; б) повреди на паренхимни коремни органи; в) повреди на кухи и паренхимни коремни органи. Съчетани и мултифокални коремни травми.

V. Клинична картина, диагностика и диференциална диагностика на закритите коремни травми. Симптоми при увреждане на кухи коремни органи и паренхимни органи.

VI. Лечение на закритите коремни травми.

ПРАКТИЧЕСКО УПРАЖНЕНИЕ: Закрити травми на корема.

Самостоятелна работа на студентите при болни с коремни травми. Разглеждане и обсъждане с асистента на болни с коремни травми. Посещение на ехографски кабинет и

КТ и обсъждане на диагностичните им възможности при закрити коремни травми.
Демонстрация на лапароцинтеза при болни със закрити травми на корема.

ЛЕКЦИЯ № 20 – 2 часа: Травматични и възпалителни заболявания на меките тъкани на главата, лицето и шията.

I. Анатомични особености на главата и шията. Фасции на шията и анатомични области.

II. Вродени аномалии на главата и шията

На мозъчните обвивки и мозъчното вещество – менингоцеле, енцефалоцеле. На устните и небцето – заешка уста, вълча уста. На шията – срединни и странични кисти и фистули.

III. Травматични повреди на меките тъкани на главата и шията. Видове. Особенности.

Закрити травми. Открити травми (наранявания). Скалпиращи наранявания
Травматични аневризми.

Клиника, диагностика и лечение на травматичните повреди на меките тъкани на главата, лицето и шията.

IV. Възпалителни заболявания на меките тъкани на главата, лицето и шията.

Остри възпалителни заболявания на главата и лицето – фурункул, карбункул, абсцес, флегмон, еризипел, антракс. На шията: а) повърхностни абсцеси и флегмони (субмандибуларни и субментални); б) дълбоки – ангина Лудовици, флегмони на средното шийно и съдово пространство. Клиника, диагностика и лечение. Хронични възпалителни заболявания – луес, ТБЦ, актиномиказа

V. Тумори на меките тъкани на главата, шията и лицето.

А. Доброкачествени тумори – атероми, фиброми, липоми, хемангиоми, дермоидни кисти.

Б. Злокачествени – меланоми, саркоми, карциноми.

Клинична картина, диагностика и лечение.

ПРАКТИЧЕСКО УПРАЖНЕНИЕ: Хирургически заболявания на главата, лицето и шията.

Самостоятелна работа на студентите при болни с хирургически заболявания на главата, лицето и шията. Разглеждане и обсъждане с асистента на травматични и възпалителни заболявания на главата, лицето и шията. Демонстрация на амбулаторни операции и инцизии.

ЛЕКЦИЯ № 21 – 2 часа: Заболявания на щитовидната жлеза.

I. Анатомиофизиологични данни за щитовидната жлеза.

II. Методи за изследване на щитовидната жлеза.

III. Класификация на заболяванията на щитовидната жлеза.

IV. Ендемична струма.

Същност, честота, пол, възраст. Етиология. Етиологични фактори. Теории. Патологоанатомия, патогенеза, класификация. Клинична картина, диагностика, диференциална диагноза, усложнения, лечение. Показания за оперативно лечение. Ретростернална и ендоторакална струма. Клиника, диагностика и лечение.

V. Хипертиреозидизъм (тиреотоксикоза).

Базедова струма. Същност, клиника, диагностика, лечение. Показания за оперативно лечение. Тиреотоксичен аденом. Същност, клинична картина, съвременна диагностика и лечение.

VI. Възпалителни заболявания на щитовидната жлеза.

Остри тиреоидити и струмити. Подостри тиреоидити (Ди Керван). Хронични тиреоидити: а) Хроничен фиброзен тиреоидит на Ридел; б) Хроничен лимфоматозен тиреоидит на Хашимото.

VII. Тумори на щитовидната жлеза.

А. Доброкачествени.

Б. Злокачествени. Рак на щитовидната жлеза – етиология, патологична анатомия, клиника, съвременна диагностика и лечение.

ПРАКТИЧЕСКО УПРАЖНЕНИЕ: Хирургически заболявания на щитовидната жлеза.

Самостоятелна работа на студентите при болни със заболявания на щитовидната жлеза. Разглеждане и обсъждане с асистента на болни със заболявания на щитовидната жлеза. Демонстрация на операция на щитовидната жлеза – на видеофилм и в операционна зала.

ЛЕКЦИЯ № 22 – 2 часа: Заболявания на млечната жлеза.

I. Анатомио-физиологични данни за млечната жлеза.

II. Методи за изследване на млечната жлеза.

Физикални методи. Мамография – безконтрастна и контрастна. Дуктография. Ехография (Ехомамография). Компютърна томография. Лимфография – контрастна и изотопна. Цитологично изследване на секрет от гърдата. ТАБ (тънкоиглена

аспирационна биопсия). Хистологично изследване. Костна сцинтиграфия. Други методи – трансилюминация, термография, ксеромамография, ядрено – магнитен резонанс.

III. Вродени заболявания на млечната жлеза.

Амастия, ателия, мономастия, хипомастия (хипоплазия, микромастия). Хипертрофия на млечната жлеза (в детска възраст, в пубертета, през бременността и лактацията, в менопаузата).

IV. Смущения в лактацията, галактоцеле.

V. Дисхормонални заболявания на гърдата.

Хронична фиброкистозна мастопатия (Фиброкистозна болест) – етиология, патологоанатомия, клиника, диагностика и лечение. Гинекомастия.

VI. Възпалителни заболявания на млечната жлеза.

Остър пуерперален мастит. Мастит у новороденото. Юношески мастит. Хроничен неспецифичен мастит. Хронични специфични заболявания на млечните жлези (луес, ТБК).

VII. Доброкачествени тумори на млечната жлеза.

Аденом и фиброаденом. Филоиден тумор (цистосаркома филоидецес). Интрадуктален папилом. Кървяща гърда (болест на Минц) – същност, етиология, клиника, диагностика, лечение.

ПРАКТИЧЕСКО УПРАЖНЕНИЕ: Заболявания на млечната жлеза.

Самостоятелна работа на студентите при болен със заболяване на млечната жлеза. Разглеждане и обсъждане с асистента на болни със заболявания на млечната жлеза. Демонстрация на операции на млечната жлеза. Демонстрация на тънкоиглена аспирационна биопсия – на сляпо и под екран.

ЛЕКЦИЯ № 23 – 2 часа: Рак на млечната жлеза.

I. Честота, пол, възраст, социална значимост.

II. Етиологични фактори: генетични, хормонални, имунологични, външни канцерогени, радиация, възраст на първата менструация, първо раждане, брой на ражданията, продължителност на кърменията, продължителност на репродуктивния период, преканцерози и други.

III. Патологоанатомия: произход на РМЖ, преинвазивен и инвазивен рак, хистологична структура. Редки форми на рак.

IV. Развитие и метастазирание на РМЖ: Стадии на протичане по системата TNM. Анатомична област на гърдата;

V. Клинична картина на РМЖ: опипване на тумора, промяна в кожата на гърдата, деформация на гърдата, патологична секреция, увеличени регионарни лимфни възли.

VI. Съвременна ранна и точна диагностика на РМЖ.

Оценка на съвременните диагностични методи – мамография, ехография, ТАБ, КТ, лимфография, костна скинтеграфия, ксеромамография, ЯМР, хистологично изследване.

VII. Лечение на рака.

Оперативно – показания, цел на операцията, оперативни методи. Лъчетерапия – показания, цел, пред и следоперативна лъчетерапия, видове лъчетерапия. Химиотерапия. Хормонотерапия. Хормонални рецептори. Показания за хормонотерапия, видове. Имунотерапия.

VIII. Профилактика на РМЖ.

Първична (етиологична). Вторична профилактика.

IX. Прогностични фактори.

Размери на туморната формация. Стадий на заболяването. Брой на обхванатите с метастази регионарни лимфни възли. Хормонални рецептори. Състояние на имунната система. Проведено лечение.

ПРАКТИЧЕСКО УПРАЖНЕНИЕ: Рак на млечната жлеза.

Самостоятелна работа на студентите при болни с РМЖ. Разглеждане и обсъждане с асистента на болни с РМЖ. Демонстрация на радикална и съхраняваща операция на млечна жлеза по повод на карцином. Посещение на ДОЗ с оглед запознаване с работата на същия в проследяването и лечението на болни с РМЖ. Демонстрация на видеозапис на съвременна мамография.

ЛЕКЦИЯ № 24 – 2 часа: Гръдни травми.

I. Актуалност на проблема гръдни травми – честота, пол, възраст, тежест, леталитет, прогноза за в бъдеще по отношение честотата.

II. Патофизиологични смущения при травми на гърдите

Смущения в ЦНС. Смущения в дихателната система. Смущения в сърдечно съдовата система.

III. Кардинални прояви на патофизиологичните смущения – ОДН, АЦН, шок, остра масивна кръвозагуба.

IV. Травматичен пневмоторакс – същност, честота, видове, патогенетични фактори, симптоматология, диагностика и тактика.

V. Травматичен хемоторакс – същност, честота, видове, патогенетични фактори, симптоматология, диагностика и тактика. Усложнения на хемоторакса. Коагулирал (непунктиращ се) хемоторакс

VI. Травматичен емфизем – честота, видове, симптоматология, диагностика и тактика.

VII. Класификация на гръдните травми:

Закрити гръдни травми – честота, характеристика, класификация, усложнения и тактика.

Гръден капак – определение, честота, класификация, патогенетични фактори, симптоматология, диагностика и тактика. Открити гръдни травми (наранявания) – честота, характеристика, класификация, усложнения, диагностика и тактика.

VIII. Съчетани гръдни травми – същност, честота, тежест, диагностика и тактика.

Торако-абдоминални наранявания – честота, симптоматология, диагностика и тактика.

ПРАКТИЧЕСКО УПРАЖНЕНИЕ: Гръдни травми.

Самостоятелна работа на студентите при болни с гръдни травми. Обсъждане с асистента на болни с гръдни травми. Посещение на спешния хирургически кабинет и демонстрация на болен с гръден капак. Видеозапис на оперирани болни с гръден капак.

ЛЕКЦИЯ № 25 – 2 часа: Гръдни травми. Остър гноен медиастенит. Тумори и кисти на медиастинума.

I. Закрити травми на гърдите.

А. Честота, пол, възраст, етиология, характеристика.

Б. Класификация на закритите гръдни травми: Травми на гръдната стена: а) прости контузии на гръдната стена; б) повреди на костния скелет; в) гръден капак – честота, видове, патогенетични фактори, диагностика и тактика. Повреди на вътрегръдните органи при закритите гръдни травми: бял дроб, сърце, големи съдове, хранопровод, трахея и бронхи, диафрагма.

II. Открити гръдни травми (наранявания).

Честота, пол, възраст, етиология, характеристика. Клиника, диагностика, усложнения, тактика.

III. Торакоабдоминални наранявания – определение, честота, характеристика, клиника, диагностика, усложнения, тактика.

IV. Показания за спешна торакотомия при гръдните травми:

Хемостатични. Аеростатични. Други.

V. Остър гноен медиастенит – определение, честота, етиология, клиника, съвременна диагностика и тактика.

VI. Тумори и кисти на медиастинума – честота, класификация, клиника, диагностика и тактика.

ПРАКТИЧЕСКО УПРАЖНЕНИЕ: Гръдни травми. Остър гноен медиастенит. Тумори и кисти на медиастинума.

Самостоятелна работа на студентите при болни с гръден капак и заболявания на медиастинума. Разглеждане и обсъждане с асистента на болни с гръден капак и заболявания на медиастинума. Практическо упражнение в спешен хирургичен кабинет.

ЛЕКЦИЯ № 26 – 2 часа: Плеврални емпиеми. Спонтанен пневмоторакс.

I. Определение, честота, пол, възраст, етиология.

II. Класификация на плевралните емпиеми – по етиология, бактериален причинител, големина, локализация, по протичане, по характера на ексудатите, наличие или липса на фистула.

III. Патологоанатомия: изменения в плевралната кухина, в белия дроб и гръдната стена.

IV. Остър гноен емпием: клиника, диагностика, усложнения, тактика.

V. Лечение на острия плеврален емпием.

A. Закрити методи: Плеврална пункция. Торакотомия с активна аспирация.

B. Ранно оперативно лечение: С налагане на закрит дренаж. С налагане на открит дренаж (рядко). Ранна декортикация (след 3-4 седмица).

VI. Хроничен плеврален емпием.

Причини за хронифициране на емпиема. Патологоанатомия. Класификация. Стадии на протичане по Лимберг. Клиника, диагностика и тактика.

VII. Лечение на хроничен емпием.

Декортикация – същност, видове, техника. Торакопластика – същност, видове. Пълнежна пластика (“жива тампонада”).

VIII. Спонтанен пневмоторакс – определение, честота, пол, възраст, етиология, клиника, диагностика, усложнения, тактика.

ПРАКТИЧЕСКО УПРАЖНЕНИЕ: Плеврален емпием. Спонтанен пневмоторакс.

Самостоятелна работа на студентите при болни с плеврални емпиеми и спонтанен пневмоторакс. Обсъждане с асистента на болни с плеврални емпиеми и спонтанен пневмоторакс. Демонстрация на декортикация в операционна зала и на видеофилм.

ЛЕКЦИЯ № 27 – 2 часа: Белодробни кисти. Белодробна ехинококоза.

I. Определение на понятието белодробна киста. Класификация, патологична анатомия.

II. Клинична картина:

Стадий на безсимптомно протичане. Стадий на усложненията (напрегната киста, пробив на киста в бронх, в плевралната кухина), инфектиране на кистата. Стадий на хронично белодробно заболяване.

III. Белодробна секвестрация – определение, видове, диагностика и тактика.

IV. Диагноза и диференциална диагноза на белодробните кисти.

V. Лечение на белодробните кисти. Показания за оперативно лечение.

VI. Белодробна ехинококоза.

Честота, пътища на проникване на инфекцията, патологична анатомия, локализация.

Клинична картина: а) стадий на безсимптомно протичане; б) стадий на изявената клинична картина; в) стадий на усложненията. Усложнения на белодробната ехинококоза: нагнояване, перфорация (в бронх, в плевралната кухина, другаде).

Диагноза и диференциална диагноза на белодробната ехинококоза. Лечение на белодробната ехинококоза. Същност на оперативното лечение. Видове оперативни методи.

ПРАКТИЧЕСКО УПРАЖНЕНИЕ: Белодробни кисти. Белодробна ехинококоза.

Самостоятелна работа на студентите при болни с белодробни кисти и белодробна ехинококоза. Разглеждане с асистента на болни с белодробни кисти и белодробна ехинококоза. Демонстрация на операция на белодробен ехинокок – в операционна и на видео. Демонстрация на по-интересни болни в клиниката.

ЛЕКЦИЯ № 28 – 2 часа: Белодробен рак.

I. Честота, пол, възраст. Състояние на проблема белодробен рак у нас.

II. Етиология на белодробния рак.

Екзогенни фактори. Тютюнопушене. Хронични възпалителни заболявания на белите дробове. Вируси (грип). Туберкулоза и белодробен рак.

III. Патологоанатомия: малък рак, обтуриращ рак, възлов рак, разклонен рак, инфилтриращ (пневмониеподобен) рак. Хистологична структура: плоскоклетъчен, жлезист, смесен, недиференциран. Локализация на белодробния рак: централен и периферен рак, върхова локализация (тип Панкоас Тобиас).

IV. Клинична картина: първични (локални) симптоми; системни (общи) симптоми; симптоми свързани с усложнения. Видове усложнения.

V. Стадии на протичане на белодробния рак по системата TNM.

VI. Диагноза и диференциална диагноза на белодробния рак.

VII. Лечение на белодробния рак: оперативно, лъчетерапия, химеотерапия, имунотерапия.

ПРАКТИЧЕСКО УПРАЖНЕНИЕ: Белодробен рак.

Самостоятелна работа на студентите при болни с рак на белите дробове. Разглеждане с асистента на болни с рак на белите дробове. Демонстрация на операция при болен с рак на белите дробове – в операционна и на видеофилм. Демонстрация на по-интересни случаи в клиниката.

ЛЕКЦИЯ № 29 – 2 часа: Хирургични заболявания на хранопровода.

I. Заболявания на хранопровода – предмет на ранинголози, гастроентеролози и гръдни хирурзи.

II. Анатомофизиологични данни за хранопровода.

III. Методи за изследване на хранопровода: рентгеново изследване, фиброезофагоскопия с биопсия и хистология, манометрия, електрокардиография с измерване рН на хранопровода, определяне на стомашно-езофагиалния рефлукс, измерване на налягането във вените на хранопровода.

ПРАКТИЧЕСКО УПРАЖНЕНИЕ: Хирургични заболявания на хранопровода.

Самостоятелна работа на студентите при болни със заболявания на хранопровода. Разглеждане и обсъждане с асистента на болни с различни заболявания на хранопровода.

ЛЕКЦИЯ № 30 – 2 часа: Хирургични заболявания на хранопровода.

I. Клинични симптоми при заболяванията на хранопровода: дисфагия, болка, уригване (еруктацио), парене (пирозис), повръщане (вомитус), преживяне (руминацио), хематемеза.

II. Заболявания на хранопровода:

Вродени аномалии – атрезии, копресио. Моторни смущения – ахалазия (кардиоспазъм), кинезии (езофагоспазъм). Дивертикули на хранопровода – истински (цялата стена) и лъжливи: шийни, епибронхиални, епифренални. Рефлукс-езофагит, пептична язва, стриктури, стенози. Хиатус херния (херния хиаталис). Травматични повреди на

хранопровода – закрити и открити (наранявания). Изгаряния на хранопровода. Варици на хранопровода. Чужди тела в хранопровода. Тумори на хранопровода.

ПРАКТИЧЕСКО УПРАЖНЕНИЕ: Хирургични заболявания на хранопровода.

Самостоятелна работа на студентите при болни със заболявания на хранопровода. Разглеждане и обсъждане с асистента на болни с различни заболявания на хранопровода. Посещение с асистента на ФГС кабинет и рентгенов кабинет. Демонстрация на кардиодилататори и механизма на тяхното действие. Показване на видеофилми на различни операции на хранопровода.

ОБУЧЕНИЕТО ПО ДИСЦИПЛИНАТА „СПЕЦИАЛНА ХИРУРГИЯ”, КАКТО ЗА БЪЛГАРСКИ, ТАКА И ЗА АНГЛИЙСКО-ГОВОРЯЩИ СТУДЕНТИ СЕ ПРОВЕЖДА В КАТЕДРА „СПЕЦИАЛНА ХИРУРГИЯ”.

К О Н С П Е К Т ЗА СЕМЕСТРИАЛЕН ИЗПИТ ПО СПЕЦИАЛНА ХИРУРГИЯ

1. Закрити и открити травми на меките тъкани на главата . Особености
2. Възпалителни и туморни заболявания на меките тъкани на главата и лицето.
3. Вродени кисти и фистули на шията
4. Тиреоидити и рак на щитовидната жлеза
5. Струма: етиология, честота, патогенеза, патологоанатомия, симптоматология, съвременна диагностика и лечение
6. Заболявания, протичащи с повишена функция на щитовидната жлеза - клиника, диагностика и лечение. Тиреотоксична криза: клиника, диагностика и лечение.
7. Закрити и открити травми на шията. Усложнения.
8. Възпалителни заболявания на шията. Повърхностни и дълбоки абсцеси и флегмони.
9. Остри мастити.
10. Фиброзна мастопатия и доброкачествени тумори на млечната жлеза.
11. Рак на млечната жлеза
12. Закрити травми на гърдите: честота, особености, класификация, клиника, диагностика и лечение.
13. Открити травми /наранявания/ на гърдите: честота, особености, класификация, клиника, диагностика, лечение.
14. Травматичен пневмоторакс: видове, патогенетични фактори, клиника, диагностика и лечение.

15. Травматичен хемоторакс: честота, източници на кръвене, видове, патогенетични фактори, клиника, диагностика и лечение.
16. Гръден капак: определение, видове, клиника, диагностика и лечение.
17. Емпием на плеврата: етиология, класификация, клиника, съвременна диагностика и лечение. Хроничен емпием.
18. Абсцес и гангрена на белия дроб. Усложнени бактериални деструкции на белия дроб в детска възраст.
19. Бронхиектатична болест.
20. Тумори на белия дроб.
21. Кисти на белия дроб
22. Методи за изследване на хранопровода. Дивертикули на хранопровода.
23. Рак на хранопровода.
24. Ахалазия на хранопровода / кардиоспазъм/
25. Остър гноен медиастинит.
26. Закрити травми и наранявания на корема. Увреждане на кухи коремни органи: честота, клиника, диагностика и лечение.
27. Травматични повреди на паренхимни коремни органи: честота, клиника, съвременна диагностика и лечение.
28. Остър гноен перитонит: честота, етиология, класификация, патологоанатомия, фази на протичане, патогенеза, клиника, диагностика и съвременно лечение.
29. Първични /хематогенни, лимфогенни/ перитонити.
30. Локални перитонити: видове, клиника, съвременна диагностика и лечение.
31. Хернии на коремната стена: честота, класификация, патологоанатомия, клиника, диагностика и лечение.
32. Усложнения на херниите. Заклещена херния: клиника, диагностика, лечение.
33. Феморална херния. Анатомия на феморалния канал. Клиника, диагностика и лечение на феморалната херния.
34. Ингвинална херния: честота, класификация, клиника, диагностика и лечение.
35. Пъпна и епигастрална херния.
36. Хирургични заболявания на диафрагмата. Диафрагмални хернии, релаксация на диафрагмата.
37. Остър апендицит: етиология, честота, патологоанатомия, клиника, диагностика и лечение.
38. Усложнения на острия апендицит: предоперативни и следоперативни.

39. Особености на протичане на острия апендицит у деца, възрастни и бременни жени.
40. Хроничен апендицит.
41. Язвена болест: честота, клиника, съвременна диагностика, усложнения, индикации за оперативно лечение, видове оперативни интервенции.
42. Перфорирала язва: честота, клиника, диагностика и лечение.
43. Кървяща язва: честота, клиника, диагностика, диференциална диагноза, лечение.
44. Язвена стеноза: честота, клиника, диагностика и лечение.
45. Малигнена дегенерация на стомашната язва: честота, клиника, диагностика и лечение.
46. Ранни и късни усложнения след резекция на стомаха. Болест на резцирания стомах.
47. Предракови заболявания на стомаха.
48. Рак на стомаха.
49. Ехинокок на черния дроб.
50. Абсцеси и тумори на черния дроб.
51. Хроничен калкулозен холецистит: честота, клиника, диагностика, усложнения, лечение.
52. Портална хипертензия.
53. Остър панкреатит.
54. Тумори на панкреаса: на екзокринния и ендокринния панкреас.
55. Кисти на панкреаса.
56. Хирургични заболявания на далака.
57. Чревна непроходимост/ илеус/: честота, класификация, клиника, съвременна диагностика и лечение.
58. Обтурационен илеус.
59. Странгулационен илеус.
60. Вродени форми на илеус.
61. Инвагинация.
62. Мезентериална тромбоза.
63. Динамичен илеус.
64. Панарициум.
65. Флегмони на китката и предмишницата.
66. Хемороиди, анални фисури.
67. Остър и хроничен парапроктит.
68. Пролапс на ануса и ректума.

- 69. Рак на дебелото черво.
- 70. Рак на правото черво.
- 71. Улцеро-хеморагичен колит: патологоанатомия, клиника, диагностика, лечение.
Показания за оперативно лечение.
- 72. Тумори на медиастинума и синдром на ГПВ
- 73. Травматични увреждания на медиастинума
- 74. Спонтанен пневмоторакс

К О Н С П Е К Т ЗА ДЪРЖАВЕН ИЗПИТ ПО ХИРУРГИЧЕСКИ БОЛЕСТИ

1. Местна анестезия – видове. Анестезионни вещества. Методика на прилагане на анестезионна инфилтрация, проводна анестезия.
2. Рани – класификация. Особенности на отделните видове рани. Течение и заздравяване на раните. Лечение на раните. Първична хирургична обработка – показания, срокове за извършване, техника. Първичен шев на обработената рана. Показания и противопоказания. Лечение на инфектирани рани. Първично отсрочен шев. Вторични шевове – показания.
3. Термични изгаряния, патогенеза, местни изменения – степени. Определяне размерите на изгорената повърхност. Клинични фази на термичната болест. Локално и общо лечение. Усложнения.
4. Измръзвания. Условия за получаване на измръзвания. Патогенеза на тъканните промени. Степени на локалните изменения. Клинично течение. Първа помощ и лечение. Окопно стъпало. Общо измръзване.
5. Кръвотечение – видове. Компенсаторни реакции на организма при кръвозагуба. Остър анемичен синдром, хемодинамични и хематологични промени – значението им за оценка степента на кръвозагубата. Хеморагичен шок.
6. Кръвоспиране. Спонтанно кръвоспиране. Механизъм на кръвоспирането. Лекарствени средства за стимулиране на кръвоспирането. Изкуствено кръвоспиране – временно и окончателно. Методи за изкуствено кръвоспиране.
7. Кръвопреливане. Кръвни групи – методи на определяне. Проби за съвместимост. Действие на прелятата кръв. Реакции и усложнения след кръвопреливане. Методи на вземане, консервиране и съхраняване на кръв. Кръвозаместващи течности. Кръвни деривати.

8. Шок – определение, класификация, патогенеза, клинична картина и лечение.
9. Остра гнойна инфекция. Причинители. Тъканни процеси – фази на развитие. Абсцес и флегмон – патологоанатомична характеристика. Местна и обща симптоматика.
10. Гнойна инфекция на кожата и кожните придатъци. Фурункул, карбункул, хидрозадени, еризипел.
11. Лимфангит и лимфадени. Елефантиаза.
12. Варикозна болест.
13. Флеботромбоза. Тромбофлебит. Патологоанатомия и патофизиология. Клинична картина, методи на лечение. Постфлебитен синдром.
14. Остра артериална недостатъчност на магистралните съдове.
15. Хронична артериална недостатъчност. Диабетична, атеросклеротична гангрена. Морбус Рейно, Морбус Бюргери.
16. Остеомиелит. Класификация. Травматичен остеомиелит. Остър хематогенен остеомиелит – причинители, патогенеза, еволюция на гнойно-възпалителния процес. Клиника и диагностика. Лечение в острия стадий. Хроничен остеомиелит – патологоанатомична и клинична характеристика, лечение.
17. Панарициум и флегмон на ръката. Видове панарициуми – локализация и разпространение на гнойния процес. Лечение.
18. Обща гнойна инфекция: сепсис, септикопиемия – определение, клинична картина, лечение. Ендотоксичен шок.
19. Анаеробна газова инфекция – причинители, патогенеза, тъканни процеси, клиника, диагностика, профилактика и лечение.
20. Тетанус – причинители, патогенеза, клинична картина, профилактика и лечение.
21. Вродени кисти и фистули на шията. Произход, локализация и лечение.
22. Гуша. Класификация. Ендемична гуша – етиология, клиника, диагностика и лечение.
23. Тиреотоксикоза. Тиреоидити – видове, клиника, лечение.
24. Рак на щитовидната жлеза – диагноза и диференциална диагноза. Принципи на лечение.
25. Доброкачествени тумори и дисхормонални заболявания на млечната жлеза.
26. Рак на млечната жлеза. Стадий на протичане. Диагноза, диференциална диагноза, диагностика и лечение.
27. Остри гнойни мастити. Пътища за проникване на инфекцията. Локализация на гнойниците, клиника, диагностика и лечение.

28. Закрити гръдни травми. Класификация. Патогенеза. Счупване на ребра – единични и множествени. Гръден капак – патофизиология, клиника и лечение. Закрити плевропулмонални травми.
29. Травматичен хемоторакс. Видове. Клиника, първа помощ, принципи на лечение.
30. Травматичен пневмоторакс. Видове. Клиника, първа помощ, принципи на лечение.
31. Открити гръдни травми – класификация. Открити плевропулмонални травми. Пневмоторакс, видове, клинична картина, лечение. Наранявания на медиастинални органи /сърце, трахея, големи съдове, хранопровод/ - клиника, първа помощ.
32. Плеврални емпиеми – видове, диагноза, лечение.
33. Абсцес и гангрена на белия дроб – етиология, патоанатомия, клиника, диагностика, диференциална диагноза, лечение.
34. Бронхиектазии. Етиопатогенеза, клиника, диагностика, лечение.
35. Ехинокок на белия дроб – начини на проникване, клиника, диагностика, диференциална диагноза, лечение.
36. Рак на белия дроб. Данни за етиология. Класификация, патологоанатомия. Стадии на протичане. Клиника, диагностика и лечение.
37. Методи за изследване на хранопровода. Вродени заболявания на хранопровода. Дивертикули на хранопровода.
38. Рак на хранопровода.
39. Кардиоспазм /ахалазия/ - етиология, патофизиология, клиника, диагностика, диференциална диагноза, лечение.
40. Остри медиастинити. Причини, клиника, диагностика и лечение.
41. Тумори и кисти на медиастинума. Синдром на горна празна вена.
42. Хернии – определение, етиология, анатомични елементи, класификация, усложнения. Заклецена херния – видове заклецования, клинична картина, хирургична тактика и лечение.
43. Ингинални хернии. Анатомични предпоставки – ингвинален канал. Видове ингвинални хернии – клинични особености, оперативни методи.
44. Пъпни хернии, хернии на бялата линия. Причини за появата им. Принципи на оперативно лечение.
45. Следоперативни хернии. Бедрена херния. Причини за появата им. Принципи на оперативно лечение.
46. Диафрагмална херния – класификация. Хиатална херния – клиника, диагностика, принципи на лечение. Вродени и придобити хиатални хернии.

47. Травми на корема – закрити и открити. Клиника и диагностика. Показания за спешна хирургическа намеса.
48. Язва на стомаха и дуоденума. Усложнения на язвата. Клиника, диференциална диагноза. Показания за хирургическо лечение. Принципи на хирургичното лечение.
49. Стеноза, пенетрация и дегенерация на стомашна и дуоденална язва. Клиника, диференциална диагноза. Показания за хирургическо лечение. Принципи на хирургичното лечение.
50. Перфорация на стомашни и дуоденални язви – клиника и диагностика. Принципи на оперативно лечение.
51. Остри кръвотечения от стомашно-чревния тракт. Диагностика, диференциална диагноза. Тактика. Неоперативно лечение. Показания за хирургическа намеса. Принципи на оперятивното лечение.
52. Рак на стомаха. Патоанатомични форми. Стадии на протичане. Разпространение. Лимфни колектори. Клиника, диагностика. Радикални и палиативни операции при различни локализации на стомашния рак.
53. Холелитиаза. Патогенеза, клиника, диагноза. Усложнения. Хирургическо лечение.
54. Остър холецистит – патоанатомични форми, клиника, диагностика, тактика, усложнения, лечение.
55. Обтурационен иктеричен синдром.– причини, съвременна диагностика, диференциална диагноза, лечение.
56. Ехинокок на черния дроб – начин на заразяване и проникване на паразита в черния дроб. Структура на кистата. Клиника, диагностика, хирургическо лечение. Усложнения. Чернодробни абцеси.
57. Остър панкреатит – етиология, патогенеза, патоанатомични форми, клиника, диагностика и лечение.
58. Остър апендицит – етиология, патоанатомични форми. Клиника, диагностика и диференциална диагноза. Усложнения.
59. Особенности на острия апендицит в детската, старческа възраст и при бременни жени.
60. Остра чревна непроходимост /илеус/ - класификация, патогенеза клиника, диагностика. Общи принципи на лечение.
61. Обтурационен илеус. – причини, особености на клиничното протичане, диагностика и лечение.

62. Динамичен илеус. – причини, особености на клиничното протичане, диагностика и лечение.
63. Странгулационен илеус. Форми, особености, усложнения, клиника, диагностика и лечение.
64. Инвагинация – локализация и форми, етиология, клиника, съвременна диагностика, лечение.
65. Тумори на панкреаса.
66. Рак на черен дроб, жлъчен мехур и жлъчни пътища.
67. Хроничен панкреатит. Усложнения. Кисти и псевдокисти на панкреаса.
68. Мезентериална тромбоза.
69. Остър гноен перитонит. Класификация. Причинители, начини на проникването им в перитонеалната кухина. Еволюция на острия перитонит. Клинични симптоми в различните стадии, диагностика. Принципи на лечение. Съвременни методи на лечение.
70. Локални перитонити – най-чести форми, етиология, клиника, съвременна диагностика, лечение.
71. Първични /хематогенни / перитонити. Видове, етиология, клиника, лечение.
72. Рак на дебелото черво – честота на локализацията в различните отдели. Клиника и диагностика при различните локализации. Принципи на хирургично лечение. Усложнения.
73. Пролапс на ануса и ректума.
74. Рак на правото черво. Локализация, пътища за метастазиране, клиника, съвременна диагностика, усложнения. Хирургическо лечение – радикални и палиативни методи. Сфинтеросъхраняващи операции.
75. Аноректални абцеси и фистули.
76. Хемороиди – етиология, клиника, диагностика, усложнения, лечение.
77. Семиотика на урологичните заболявания. Механизъм на нормалната микция. Анурия от урологичен произход- дефиниция, класификация, диагностика, поведение по спешност.
78. Клинични (физикални) методи за изследване на урологично болен.
79. Лабораторни изследвания в урологията- урина, кръв, еякулат, простатен секрет. Спермални показатели- клинична интерпретация. Туморни биомаркери и хормонален панел за изследване на урологично болен. Хоспитализъм в урологията.
80. Функционални методи за изследване на долните пикочни пътища

(уродинамика).

81. Конвенционални рентгенови и ехографски методи на изследване в урологията.
82. Инструментални методи за изследване в урологията. Биопсични методи за изследване в урологията.
83. Остра и хронична бъбречна недостатъчност от урологични причини- клиника, лечение. Бъбречна трансплантация- най- общи аспекти.
84. Ретенция на урината- етиология, класификация, патогенеза, диагностика, спешни методи за лечение. Катетеризация на пикочен мехур и супрапубична деривация на урината.
85. Незадържане на урината при мъже и жени- етиология, класификация, патогенеза, диагностика, лечение.
86. Обструктивни уропатии- класификация, диагностика, лечение.
87. Хидронефроза и пионефроза- дефиниция, патоанатомични промени, клинична картина, диагноза, лечение.
88. Свърхактивен пикочен мехур- дефиниция, клинични признаци и симптоми, поведение.
89. Вродени аномалии на горни пикочни пътища.
90. Вродени аномалии на долни пикочни пътища. Вродени заболявания на мъжките гениталии. Хипогонадизъм при мъжа.
91. Бъбречно-каменна болест- епидемиология, специфични рискови фактори за литогенеза, патогенеза, видове камъни според химичния състав. Клинична картина и диагностика(хирургични аспекти).
92. Бъбречно-каменна болест- усложнения, съвременни методи за лечение (медикаментозно; хирургично- отворена и минимално инвазивна хирургия).
93. Остър гноен пиелонефрит- дефиниция, етиология, еволюция, лечение, прогноза. Уросепсис и септичен (ендотоксичен шок) - дефиниция, етиология, патогенеза, видове и поведение.
94. Травми на горни пикочни пътища.
95. Травми на долни пикочни пътища и мъжки полови органи.
96. Тумори на бъбречния паренхим, Уротелни карциноми.
97. Някои заболявания на пениса- фимоза, индурацио пенис пластика, приапизъм, кавернит и гангрена. Новообразувания на половия член. Тумори на тестисите и епидидима.

98. Бенигна простатна хиперплазия. Рак на простатната жлеза- епидемиология, класификация, клинични симптоми и признаци, диагностика, методи на лечение- хирургични и алтернативни.
99. Възпалителни заболявания на пикочния мехур и простатната жлеза- етиология, класификация, хирургични аспекти. Остър скротум от травматични, възпалителни и невъзпалителни нокси. Хидроцеле и варикоцеле.
100. Мъжка репродуктивна система. Анатомичен път за транспорт на еякулата. Нарушения е еякулацията. Мъжки инфертилитет.
101. Разстройство на мъжката полова функция (Еректилна дисфункция)- дефиниция, видове, поведение- медикаментозно и хирургично.
102. Вродени изкълчвания на тазобедрената става.
103. Вродени криви ходила.
104. Сколиоза – вродена и ювенилна.
105. Тендовагинити, бурсити, инсерционити, периартрит.
106. Туберкулоза на костите и ставите. Туберкулозен спондилит.
107. Тумори на костите. Класификация. Злокачествени костни тумори. Остеогенен сарком, хондросарком, сарком на Юинг.
108. Счупване на костите. Класификация според мястото на счупването, механизма, фрактурната плоскост, вида на разместванията. Общи клинични симптоми, диагностика. Първа помощ, имобилизация.
109. Счупване на ключицата и лопатката.
110. Счупване на раменната кост.
111. Счупване на костите на предмишницата. Фрактура ради и лок типико.
112. Счупване на бедрената шийка.
113. Счупвания на бедрената кост – пертрохантерни, диафизарни, надкондилни, кондилни.
114. Счупване и изкълчвания в областта на глезенната става.
115. Счупване на голямо-пищялната кост.
116. Счупване и изкълчване на гръбначния стълб.
117. Счупване на таза с и без увреди на тазовите органи.
118. Изкълчвания на раменната става. Първично изкълчване.
119. Мекотъкани повреди на коляното / скъсване на менискусите, кръстосаните и колатералните връзки/.

ПРЕПОРЪЧВАНА ЛИТЕРАТУРА ЗА ОБУЧЕНИЕ ПО „СПЕЦИАЛНА ХИРУРГИЯ“:

1. Лекционен курс – Специална Хирургия.
2. Lecturer Course – Special Surgery.
3. Хирургия - Учебник за студенти по медицина / Ред. Мишев П.
4. Спешна хирургия – ред. Н. Яръмов/ София : МИ „ Арсо” , 2011, 830с.
5. Ръководство по Гръдна хирургия : 23Т. – Ред. Д. Дамянов, Ред. на Том Данаил Петров, / София : А. И. « М. Дринов « 2011,
6. Хирургия : Учебник за студенти по Медицина - Ред. Н. Яръмов, / София : МИ « АРСО « 2011,
7. И. Новаков. Основни Клинични процедури. Изд. Медицински Университет – 2009.
8. И. Новаков. 112 Въпроса от Спешната Хирургия. Изд. „Медицински Университет” – Пловдив – 2011.
9. И. Новаков. „Ръководство за Практически Упражнения по Хирургия” – изд. „Медицински Университет” – Пловдив; 2011.
10. Специална хирургия под ръководството на проф. Я. Добрев – 1987г
„Хирургически болести” – под редакцията на проф. Ст. Баев – 1997г
11. Хирургически болести” – под редакцията на проф. Ст. Баев - 1995г
12. Ръководство за практически упражнения по клинична хирургия под редакцията на проф. Ст. Баев
13. Спешна хирургия под ръководството на А. Пинкас и Вячки - 1998г
Аноректални и чревни тумори – диагностика и лечение под редакцията на В. Димитров.
14. Essential of General Surgery – 2th ed. Williams&Wilkins; 1992.
15. Novakov I. “Selected Lectures in Special Surgery” – 2017.
16. Novakov I. “Questions & Answers in Special Surgery” – 2018.
17. Новаков И. „Закрита Гръдна Травма”. Медицински Университет – Пловдив 2019.
18. Новаков И. „Плеврални Изливи” . Медицински Университет – Пловдив 2019.

УЧЕБНАТА ПРОГРАМА НА ДИСЦИПЛИНАТА „СПЕЦИАЛНА ХИРУРГИЯ” ЗА ОБУЧЕНИЕ НА СТУДЕНТИ – МАГИСТРИ ПО „МЕДИЦИНА” Е ОБСЪДЕНА, АКТУАЛИЗИРАНА И ПРИЕТА НА КАТЕДРЕН СЪВЕТ – ПРОТОКОЛ №4/ ОТ 25.05.2022 г.